

Акуленко В. И. Права сатирический взгляд на метастазы милицейского произвола

Автор в права-сатирическом аспекте освещает актуальный вопрос надругательства и произвола в деятельности органов милиции.

Ключевые слова: караул, спасай, пробе, УПК Украины, милиция, дядя, свежина, зеленая “капуста”, часовня.

Akulenko V. Legal-satirical look at metastasis police arbitrariness

Author in law-satirical aspect highlights the urgent issue of abuse and arbitrariness in the activities of the police.

Keywords: guard, save, test, PDAs Ukraine, police uncle svizhyna, green “cabbage” chapel.

ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВІ НАУКИ

УДК 349.22:371.15

Купіна Л. Ф.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

В статті досліджуються питання правового статусу науково-педагогічного працівника, зокрема проводиться оцінка понятійних визначень, які викладені в нормативних актах, що регулюють працю даної категорії працівників.

Ключові слова: науково-педагогічний працівник, науковий працівник, вчений, правовий статус.

Обсяг конституційних прав і свобод науково-педагогічного працівника, як суб'єкта системи вищої освіти, доповнюється нормами цивільного, трудового, адміністративного та освітнього законодавства. Норми цивільного, адміністративного права та актів в сфері освіти, як правило, визначають загальні межі реалізації правового статусу суб'єкта. Аналіз законодавства в цих сферах дозволяє виділити не лише значну диференціацію правого статусу науково-педагогічних працівників, але й істотні суперечності, прогалини правого регулювання та обмеження у реалізації прав та свобод особистості при широкому видовому розмаїтті їх понятійних категорій.

До вивчення правового статусу науково-педагогічного працівника неодноразово зверталися такі відомі вчені як Г. С. Гончарова, І. К. Дмитрієва, С. В. Дріжчана, Л. І. Лазор, В. П. Пастухов, Л. Ф. Петренко, Н. М. Хуторян. Водночас деякі питання потребують особливої уваги та дослідження, зокрема, слід зосередитися на понятті “науково-педагогічний працівник”, нормативне визначення якого, на нашу думку, не сприяє ефективному застосуванню норм права при врегулюванні трудових відносин даної категорії працівників.

Метою дослідження є обґрунтування необхідності внесення змін до чинного законодавства, що регулює діяльність науково-педагогічних працівників, в частині викладення єдиного нормативного поняття “науково-педагогічний працівник”, що

дозволить вирішити окремі питання його правового статусу, зокрема окреслення змісту його прав та обов'язків.

З метою пошуку шляхів вдосконалення правового регулювання трудових відносин науково-педагогічних працівників зупинимося на аналізі норм чинного законодавства, що регулює їх трудові відносини. Так, Законом України "Про вищу освіту", встановлено, що у вищих закладах освіти третього і четвертого рівнів акредитації педагогічну діяльність здійснюють науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації професійно займаються педагогічною діяльністю у поєднанні з науковою та науково-технічною діяльністю [2]. Водночас, Закон України "Про наукову і науково-технічну діяльність" категорично вказує, що науково-педагогічним працівником є *вчений*, який за основним місцем роботи займається професійно педагогічною та науковою або науково-технічною діяльністю у вищих навчальних закладах та закладах післядипломної освіти третього та четвертого рівнів акредитації [3].

Таким чином, ми спостерігаємо абсолютну різницю у двох правових визначення однієї категорії працівників. Перше вказує, що науково-педагогічний працівник – це особа, яка працює за основним місцем роботи, а друге говорить, що це має бути виключно вчений, який також працює за основним місцем роботи. На данні розбіжності неодноразово звертали увагу науковці, які, в тому числі, є також суб'єктами дії зазначених норм права. Так, науковець Ю. В. Баранюк, в монографії під редакцією відомого вченого Н. М. Хуторян "Правове регулювання трудових відносин та пенсійного забезпечення наукових (науково-педагогічних) працівників" [6, с. 88] зазначає, що до статті 1 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" слід внести зміни у визначенні, виключивши з поняття посилання "за основним місцем роботи". Саме це надасть змогу виправити правове становище працівників, які займаються науковою діяльністю чи науково-педагогічною роботою не за основним місцем роботи та зрівняти їх права нарівні із працівниками, що працюють не за сумісництвом. Повністю підтримуємо дану пропозицію, адже є відомим факт, що є фахівці, котрі займаються практичною діяльністю, наприклад у сфері права, та на умовах сумісництва професійно займаються педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах. Зауважимо, що викладацька робота такої категорії працівників, на нашу думку, є більш цікавою для слухачів, адже практичні знання викладача, особливо юриста, дають можливість студентам прослідкувати дію норм права на практиці та на конкретних життєвих ситуаціях зрозуміти порядки їх застосування. Але, згідно вищезазначених норм Закону ці працівники не є науково-педагогічними, що на нашу думку, є абсурдним і позбавляє їх можливості користуватися певними права та гарантіями якими наділені науково-педагогічні працівники, наприклад при призначенні пенсії. Слушно зазначає, Н. М. Хуторян з колективом авторів наукової праці присвяченої пенсійному забезпеченню науковців, що віднесення того чи іншого працівника до наукового (науково-педагогічного) при нарахуванні пенсії, ґрунтуючись лише на загальному визначенні понять, є складним питанням, оскільки це вимагає від інспекторів пенсійних фондів відповідної оцінки та порівняльного аналізу при вирішенні, чи є та чи інша діяльність науковою. Тому при практичному застосуванні цих понять при призначенні пенсії можуть виникнути суб'єктивні помилки щодо

віднесення того чи іншого працівника до наукового (науково-педагогічного). Вчені вказують, що віднесення працівника до наукового (науково-педагогічного) повинно здійснюватися за посадою, яка характеризується певним колом службових обов'язків, повноважень і відповідальністю [7, с. 37].

Відомо, що посади науково-педагогічних працівників визначені ст. 48 Закону України "Про вищу освіту" та статті 24 Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", яка відсилає до переліку затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2004 року. № 257 [4]. Слід зазначити, що окрім даного нормативного акту, посади науково-педагогічних працівників, доповнюються постановою Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 року № 963 [5], якою затверджений Перелік посад педагогічних та науково-педагогічних працівників, що не відображені у статті 48 Закону України "Про вищу освіту".

Погодимось із думкою С. В. Дріжчани, що існування декількох переліків посад науково-педагогічних працівників, не сприяє однаковому розумінню та застосуванню їх на практиці при виникненні трудових відносин з науковими та науково-педагогічними працівниками [6, с. 43].

Вбачається, що є нагальною потреба прийняття універсального переліку науково-педагогічних та наукових працівників, який вирішить деякі питання диференціації їх правових статусів, при цьому слід зосередити увагу на питаннях правосуб'єктності даних осіб та надати можливість особам, які ведуть трудову діяльність за основним місцем не в освітній сфері, але приймають участь в навчально-виховному процесі, отримати статус науково-педагогічного працівника.

Привертає до себе увагу, наявність у визначенні науково-педагогічного працівника, за положеннями Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність", спеціального суб'єкта – вченого, що в свою чергу знову ж таки призводить до неоднозначності у поняттях досліджуваної категорії працівників. Згідно із нормами вказаного Закону вчений – фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка має повну вищу освіту та проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні результати [3]. Окрім цього вчений наділений певними права та обов'язками, які, як правило, пов'язані із науковими результатами. Вчений також має право приймати участь у конкурсах на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників. Тобто, виходячи із змісту норм проаналізованого Закону, вчений за окресленими законом колом своїх прав, може бути науково-педагогічним працівником, водночас науково-педагогічним працівником – має бути виключно вчений. Наявність таких розбіжностей, знову ж таки призводить до неоднозначних висновків та наслідків при застосуванні норм права при виникненні трудових відносин з науково-педагогічними працівниками. Адже, слідуючи нормам Закону України "Про наукову і науково-технічну діяльність" право на обіймання посади науково-педагогічного працівника має виключно особа, яка має статус вченого. А як же бути із випускниками магістратури, чи аспірантури, які за нормами Закону України "Про вищу освіту" мають право працювати на умовах трудового договору на посадах науково-педагогічних працівників? Зрозуміло, що відповідь на це запитання важко знайти, але вирішення цієї правової проблеми можливе шляхом приведення норм законодавства, що визначають поняття науково-педагогічного працівника до єдиного змісту. З метою

усунення колізії правових норм в діючому законодавстві та для вироблення єдиного правового підходу до визначення правового статусу даної категорії працівників, доречними би були зміни до профільних законів, які регулюють їх працю та визначити, що науково-педагогічні працівники – це особи, які професійно займаються педагогічною діяльністю у вищих навчальних закладах третього і четвертого рівнів акредитації, на умовах встановлених законодавством. В своїх пропозиціях ми керуємось Законом України “Про зайнятість населення” пункт 3 статті 3 якого передбачає, що зайнятість населення забезпечується шляхом встановлення відносин, що регламентуються трудовими договорами (контрактами), провадженням підприємницької та інших видів діяльності, не заборонених законом. Вважаємо, що норми даного Закону дають право учасникам навчально-виховного процесу професійно вести педагогічну діяльність не лише на підставі трудового договору, а можливо, й на підставі договорів цивільно-правового характеру. Звичайно, це повинні бути договори з постійним та тривалим терміном дії, умови яких мають містити обов’язки, які висуваються до науково-педагогічного працівника за нормами Закону України “Про вищу освіту” – професійне зайняття педагогічною діяльністю, викладання навчальних дисциплін на високому науковому та методичному рівнях та постійне підвищення своєї кваліфікації. Слід передбачити що в такому разі стане питання, якого статусу повинен набути такий суб’єкт надання освітніх послуг, в світлі його оподаткування, можливо це має бути самозайнята особа, яка згідно із нормами податкового законодавства, має право проводити незалежну професійну діяльність, в тому числі і наукову. Наприклад, як адвокати, які ведуть професійну незалежну діяльність та одночасно могли би ділитися своїм досвідом із слухачами вищих навчальних закладів, що безсумнівно, сприяло би набуттю останніми практичних компетенцій та навичок. Відомо, що сьогодні багато вузів, для досягнення вищевказаної мети, практикують таке залучення до співпраці юристів-практиків, але як правило, такі особи приймають участь у круглих столах, конференціях чи в інших заходах навчально-методичного або виховного характеру або ж працюють на умовах сумісництва.

Очевидно, що такий поворот у способах реалізації права на працю викладачів вищих навчальних закладів ставить під питання призначення наукових пенсій даним працівникам. Але якщо ми звернемося до норм права, що регулюють пенсійні правовідносини науковців, то прослідкуємо те правове явище, що підставою для призначення наукової пенсії є наявність спеціального стажу – трудової діяльності за основним місцем роботи на певних посадах, визначених Переліком посад наукових і науково-педагогічних працівників підприємств, установ, організацій, перебування на яких дає право на призначення пенсій та виплат грошової допомоги в разі виходу на пенсію відповідно до ст. 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність” затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2004 року. № 257 [4]. Вважаємо, що особа, яка вільно обирає собі спосіб реалізації права на працю – чи трудовий договір чи договір цивільно-правового характеру, за основним місцем роботи чи за сумісництвом, свідомо визначає і правові наслідки цієї діяльності, саме в частині вибору виду пенсійного забезпечення.

Пропозиції які ми наводимо щодо внесення змін до визначення науково-педагогічного працівника стосуються не лише усуненню диференціації, яку ми

спостерігаємо при аналізі галузевого законодавства, а й відповідного відокремлення науково-педагогічного працівника від інших суб'єктів, які також мають право займатися педагогічною діяльністю. Мова йде про наукових працівників, яким слід надати окремого правового статусу спеціального суб'єкта з окремим правовим регулюванням. Вважаємо, що науковими працівниками можна вважати вчених, які за основним місцем роботи проводять наукову, науково-дослідну та інтелектуально творчу діяльність, що спрямована на отримання і використання нових знань. Дане визначення може бути внесено як зміни до Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, в частині визначення поняття “науковий працівник”, оскільки на сьогодні науковим працівником вважають вченого, який відповідно до трудового договору (контракту) професійно займається науковою, науково-технічною, науково-організаційною або науково-педагогічною діяльністю та має відповідну кваліфікацію, підтверджену результатами атестації. На нашу думку, було б доцільно визначити, що науковий працівник, з метою досягнення високих результатів у сфері науки та техніки, займається науковою та науково-дослідною діяльністю, а педагогічний та науково-педагогічний працівник, з метою формування загальноосвітнього рівня населення та висококваліфікованих кадрів, займається педагогічною та науково-педагогічною діяльністю. При цьому, науковий працівник має право вести науково-педагогічну діяльність, але правове регулювання даної діяльності буде здійснюватися іншими нормативними актами, наприклад, такими як Закон України “Про вищу освіту” [2].

Глибокий аналіз норм законодавства привів нас до висновку, що законодавцю необхідно прийти до єдиного визначення наукового та науково-педагогічного працівника та зафіксувати їх на централізованому рівні. Це дасть змогу визначити їх конкретні права та обов'язки та визначити кваліфікаційні вимоги до зайняття науково-педагогічною та науковою діяльністю.

Використані джерела:

1. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. // Голос України. – 1212. – № 153-154.
2. Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 р., № 2984-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.
3. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р., № 1977-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 12. – С. 165.
4. Про затвердження переліку посад наукових (науково-педагогічних) працівників підприємств, установ, організацій, вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації, перебування на яких дає право на призначення пенсії та виплату грошової допомоги у разі виходу на пенсію, відповідно до статті 24 Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”: Постанова Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 р., № 257 // Офіційний вісник України. – 2004. – № 10. – С. 590.
5. Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.06.2000 р., № 963 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 24. – С. 166.
6. Правове регулювання трудових відносин наукових (науково-педагогічних) працівників: монографія / Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана, А. В. Скоробагатько та ін.; відп. ред. Н. М. Хуторян. – К.: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2005. – 240 с.
7. Право на пенсію та його реалізація за сучасним законодавством України: Довідник / Н. М. Хуторян, М. М. Шумило, Я. В. Сімутіна та ін.; наук. ред. Н. М. Хуторян, М. М. Шумило. – К.: ТОВ “Видавництво “Юридична думка”, 2012. – 208 с.

Купина Л. Ф. Отдельные вопросы правового статуса научно-педагогического работника.

В статье исследуются вопросы правового статуса научно-педагогического работника, в частности проводится оценка понятийных определений, которые изложены в нормативных актах, регулирующих труд данной категории работников.

Ключевые слова: научно-педагогический работник, научный сотрудник, ученый, правовой статус.

Kupina L. F. Separate questions of legal status of scientific and pedagogical worker.

The article examines the legal status of scientific and pedagogical employees, including an assessment of conceptual definitions set forth in the regulations governing the employment of this category of workers.

Keywords: scientific and pedagogical employee, researchers, scientist, legal status.

УДК 349.412(477)

Настіна О. І.

Білоцерківський національний аграрний університет

ПРАВОВИЙ ЗМІСТ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ В УКРАЇНІ

У статті проведено дослідження правового змісту державної власності на землю, повноважень держави, як суб'єкта права державної власності щодо володіння, користування і розпорядження землею.

Ключові слова: право власності, повноваження власника, право державної власності на землю.

Модель права державної власності на землю сформувалась без належного теоретичного обґрунтування, що призвело до появи невиправданої кількості прогалин і колізій у механізмі правового регулювання відносин державної власності на землю. Особливості змісту права державної власності на землю залишаються недослідженими у спеціальній земельно-правовій літературі, оскільки у навчальних посібниках, підручниках, науково-практичних коментарях та в цілому в законодавстві відсутнє визначення поняття права державної власності на землю та, відповідно, змісту такого права.

Піднята проблемна тематика цієї статті фрагментарно досліджувалась у працях вітчизняних науковців у галузі земельного, аграрного та екологічного права, авторами яких є українські вчені: В. І. Андрейцев, Г. І. Балюк, А. Г. Бобкова, О. Г. Бондар, Д. В. Бусуйок, О. А. Вівчаренко, А. П. Гетьман, В. К. Гуревський, М. В. Домашенко, В. М. Єрмоленко, І. М. Заріцька, Н. В. Ільків, І. І. Каракаш, Т. Г. Ковальчук, І. О. Костяшкін, П. Ф. Кулинич, Л. В. Лейба, А. В. Луняченко, Н. Р. Малишева, Р. І. Марусенко, А. М. Мірошніченко, В. Л. Мунтян, В. В. Носік, О. М. Пащенко, О. О. Погрібний, В. К. Попов, В. Є. Рубаник, В. І. Семчик, Н. І. Титова, В. Ю. Уркевич, М. В. Шульга, та ін.

Серед зарубіжних вчених в галузі земельного і цивільного права, перш за все, потрібно зазначити роботи Г. О. Аксеньонка, С. О. Боголюбова, Б. В. Єрофеева, І. О. Іконицької, М. І. Козиря, Н. І. Краснова, О. І. Крассова, Д. І. Мейера, О. М. Турубінера, К. П. Победоносцева, Й. А. Покровського, К. І. Скловського,